

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. maja 1892.

Politiški oddelek.

Zatožba proti ministru.

Našim čitateljem je še znano, da je po burnih debatah odsek češkega deželnega zbora se izrekel, da se naj sprava odloži. Deželni zbor se pa v plenumu ni bavil s to zadevo, torej o tej stvari ni prav za prav nobenega veljavnega sklepa. Sklepi odsekov nobenega ne vežejo, zato je vlada imela popolno pravico, da je nadaljevalo delo sprave, kolikor spada v njeno področje. Če so torej komisije za razdelitev okrajev po narodnostih nadaljevala svoje delo, v tem nikdo razen Mladočehov ne more videti kacega kratenja ustavnih pravic češkega deželnega zbora.

Mladočehi so se po raznih volilnih shodih bahali, da je baš njih zasluga, da se je sprava odložila. Volilci so pa zaradi tega jim izrekli zaupnice. Seveda, kdor je stvari bolje ogledal, je pa precej spoznal, da to nikakor ni le zasluga Mladočehov. Sprava bi se prav lahko nadaljevala tudi brez njih. Za razdelitev okrajev po narodnostih zadostuje navadna večina v deželnem zboru. Tako večino se pa dá lahko dobiti brez Mladočehov, pa tudi brez Staročehov. Nemci in veleposestniki imajo sami zase večino. Na veleposestnike pa Mladočehi ne morejo pritiskati kakor na Staročehi. Veleposestnikom se ni bati, da bi jih Mladočehi podkopali, kakor so Staročehi. Glasovali so proti spravi jedino zaradi tega, da obdrže v deželnem zboru Staročehi, da zbor torej ne postane preveč liberalen. Kadar bodo pa veleposestniki videli, da se Staročehi ne bodo več dali obdržati v zboru, se najbrž ne bodo več upirali spravi, in potem se bodo okraji lahko razdelili po nemških željah. Samo volilni red se premeniti ne more brez Mladočehov, ali ta prememba bi pa itak bila le Čehom v korist.

Veselje Mladočehov, da so spravo preprečili, pa ni bilo dolgo. Pravosodni minister je z naredbo, da se osnuje okrajno sodišče v Teplicah nakrat uničil njih vspehe. Mladočehi so se jeli bati, da bodo volilci jeli

obračati se od njih, ko bodo videli, da ničesa ne dosežejo. Da ne zgube vse veljave, prišli so z nenavadnim predlogom, da naj se minister toži pred posebnim sodiščem, ker je kratil pravice deželnega zbora.

Po zakonu z dne 25. julija 1867 št. 101 drž. zak. ima take stvari soditi posebno državno sodišče. To sodišče volita zbornici državnega zbora na 6 let izmej avstrijskih juristov, ki pa ne smejo biti državni poslanci ali pa člani gospodske zbornice. To sodišče dosedaj v Avstriji še nikdar ni poslovalo. Da celo taka zatožba se še nikdar stavila ni. Taka sodišča imajo tudi v drugih državah, ali nikjer skoro ne pride noben minister pod zatožbo. Jedino na Norveškem je znan slučaj, da so ministre zares tožili in obsodili. Zadnja leta so tudi v Rumuniji in pa na Grškem se stavili taki predlogi, ali vendar do kake zatožbe ni prišlo. Stranke se takega skrajnega sredstva poslužujejo le v skrajnih slučajih, kjer so ustavne pravice ali pa državni interesi v resni nevarnosti.

Kdor pozna zgodovino avstrijskega ustavnega življenja, bode rad pritrdil, da so razne stranke že večkrat imele več pravice do tožbe proti ministrom, nego sedaj Mladočehi, ali vendar niso se poslužile tega skrajnega sredstva dobro vedoč, da se le osmešijo, če za svoj predlog v zbornici ne dobe mnogoštevilne podpore. Le Mladočehi so porabili prvo priliko, da so stavili predlog, da se minister toži.

Že začetek te stvari je bil jako žalosten. Za predlog je treba 40 podpisov in le z veliko težavo so jih dobili vkupé 41. Ko bi bili to prevdarjali, bi jih že to bilo moralo odvrniti od daljših korakov, da je jim tako težko dobiti podpise. V tem oziru so pa tudi jako nespretno postopali. Če so kaj tacega mislili, bili bi si morali že poprej pripraviti tla. Sporazumeti bi se o tej stvari bili morali z veleposestniki. Ker je v tej zadevi v češkem deželnem zboru jako ponosen plemenitaš zastopal blizu jednake nazore, kakor jih imajo Mladočehi, bi bila morda pogajanja imela le kaj vspeha. Da celo dobro bi bilo, ko bi se bili dali za inicijativo pridobiti

veleposestniki. Vse drugačen vtis bi bilo na zbornico napravilo, da bi bil dotični predlog stavljen kak knez Schwarzenberg in bi ga podpisali vsi zastopniki češkega naroda. Morali bi Mladočehi veleposestnikom jako živo naslikati, da je ministrovo postopanje tudi razžaljenje zanje, ker so se izrekli proti spravi. Seveda bi se pogajanje bilo moralo tajno vršiti. Če bi se pa morda le veleposestnikom ne bilo zdelo umestno to skrajno sredstvo, bi se pa bil našel kak drug pot, da se pokaže nevolja ministru in najbrž tudi doseže preklic dotične ministerske naredbe.

Vsekako bi se bil v sporazumljenju z veleposestniki dal doseči večji uspeh. Mladočehom pa seveda tako postopanje ni ugajalo, ker bi potem ga ne bili mogli uporabiti za svoje agitacije.

Razprava je bila v zbornici dolga, in tudi burna, ali vendar sedanjega položaja ni nič pojasnila. Pričakovali smo, da bode pravosodni minister se izjavil, kako on sodi o razdelitvi okrajev, ali misli, da se smejo meje okrajev preminjati administrativnim potom, ali pa le z dovoljenjem deželnega zbora. Po zakonih z dne 11. junija 1868. drž. zak. št. 59. in z dne 20. aprila 1873. drž. zak. št. 62. se smejo razdeljevati okraji in tudi snovati nova sodišča administrativnim potom, ali vendar mora vlada poprej vprašati za mnenje deželnega zbora. Iz teh dveh zakonov pa nikakor ni razvidno, ali se je vlada tudi dolžna držati mnenja deželnega zbora. Pred vsem se ne ve, kaj je storiti v slučaju, ko bi deželni zbor ne hotel oddati svojega mnenja, kar se je baš letos na Češkem zgodilo, ko je večina nalašč vso stvar pustila obležati v odseku. Mi bi bili radi vedeli, kako stališče v tej stvari zavzame vlada, ker ima tudi nekaj pomena za nas Slovence, o čemer bomo o priliki obširneje govorili. Grof Schönborn je le opozarjal, da se je deželni zbor že prejšnja leta izrekel o osnovi okrajnega sodišča v Teplicah.

Konec razprav v državnem zboru je bil, da je zbor se izrekel z 238 proti 41 glasom, da se o ministerski zatožbi preide na dnevni red. Torej z naddvetretjinsko večino je državni zbor odobril vladno postopanje. Mladočehi napeli so vse svoje govorniške zmožnosti, da bi zbornico prepričali, da je ministrovo postopanje nepostavno. Njih argumenti so pač morali biti slabi, da niso mogli nobenega poslanca za svoj predlog pridobiti, 41 jih je bilo na njih strani pred debato, 41 po debati.

Jedini uspeh, katerega so Mladočehi s svojim predlogom dosegli je, da se bode vlada zopet bolj oklenila levice in se bode še manj ozirala na želje naroda češkega. To se je že pokazalo. Te dni je bila na Dunaju deputacija praškega mestnega zastopa, in prosila, da bi se več storilo za praško mesto. Pri ministrih je pa bila jako slabo vsprejeta. Taaffe se je izgovarjal, da se potrebne stvari zavlačujejo zaradi nepotrebnih debat v državnem zboru. Kam so te besede cikale, ni težko uganiti.

Politični pregled.

Državni zbor. — V seji poslanske zbornice dne 4. t. m. bil je na vrsti predlog mladočeškega poslanca Tilšerja in drugov, da je pravosodnega ministra tožiti zaradi kršenja veljavnih zakonov. Poslanci zbrali so se v polnem številu in galerije so bile natlačene poslušalcev. Posl. Tilšer kot predlagatelj utemeljuje svoj predlog in državni upravi očita, da ji velja geslo: „Injuria regnorum fundamentum,“ kajti sicer bi ne bilo mogoče, da po nekaterih deželah prevladujejo neznatne manjšine nad večinami. Posl. Plener zagovarja Schönborna rekoč, da ni kršil ustave in predlaga, da se naj preko predlogu preide na dnevni red. Posl. dr. Pacak polemizuje s Plenerjem in odločno graja ravnanje pravosodnega ministerstva. Posl. grof Deym izjavi v imenu čeških veleposestnikov, da ne bodo glasovali za predlog, ker se zakon ni namenoma kršil. Pravosodni minister Schönborn se zagovarja in zatrjuje, da ni kršil zakona. Posl. Zucker podpira predlog, četudi ga ni podpisal in kaže na veliko razburjenost, katero je zakrivila ta ministerska naredba.

V seji dne 5. t. m. posl. dr. Vašaty zatrjuje, da je minister namenoma kršil zakon in ostro obsoja vlado zaradi njenega strankarstva. Posl. Biankini v hrvaškem jeziku izjavlja, da bo za predlog glasoval iz slovanskega bratoljubja in politične razburnosti. Posl. dr. Masařyk povdarja, da je sprava mogoča le na podlagi ravnopravnosti, za katero pa vlada ni nič navdušena. Posl. Rosenstock predlaga konec debate. Predlog se vsprejme in glavnim govornikom izvolita se Plener (proti) in Herold (za). Posl. Plener dokazuje zopet, da se ni kršil zakon temveč, da ima minister pravico ustanavljati sodišča. Posl. dr. Herold ostro obsoja ministersko naredbo in pravi, da ministru ni mogoče brez dovoljenja deželnega zbora ustanavljati sodišče in konča z izjavo, da je ministrova naredba kršitev prava. Heroldov govor se je na galeriji burno odobral. Klicalo se je: „Slava Herold.“ Predsednik je dal galerijo izprazniti. Na to se je glasovalo in sicer po imenih. Plenerjev predlog, da je preko mladočeškega predloga stopiti na dnevni red, bil je vsprejet z 238 glasovi proti 41 glasom. Z Mladočehi glasovala sta tudi Staročeha Dostal in Zucker, moravski Čeh Seichert in Hrvatje, Biankini, Dapar, Laginja in Spinčič. Glasovali niso nekateri antisimitje in konservativci. Istotako niso glasovali slovenski poslanci: grof Coronini, dr. Gregorec, dr. Gregorčič, dr. Ferjančič, Kušar, Nabergoj, Pfeifer, Povše, Robič, Šuklje in Vošnjak.

V seji dne 6. t. m. razpravljalo se je predlog posl. grofa Pininskega o imenovanju državnih šolskih nadzornikov na Gališkem. Po daljši debati, ki se je pri tej točki vnela, vsprejel se je načrt zakona brez spremembe. V davčni odsek voli se izmed slov. posl. dr. Gregorčič.

V seji dne 10. t. m. pričele so se obravnavati prometne predloge dunajske. Debata bode dolga, kajti oglašanih je samo „za“ 12 govornikov.

Štajersko. — Deželni zbor je bil sklenil zakon, da se zabranijo ženitve ljudem, o katerih se že naprej za gotovo more vedeti, da ne bodo mogli preživeti otrok. Ta zakon pa ni dobil Najvišjega potrjenja, ker na Dunaju mislijo, da nasprotuje državnim osnovnim zakonom.

Češko. — V Taboru je bil shod Staro- in Mladočehov. Več govornikov se je izreklo za skupno delovanje obeh čeških strank. Želeti je le, da bi sklepi tega shoda zares imeli kaj uspeha. Bati se je pa, da sloga ne bode trajna, nekateri skrajni elementi bodo kmalu začeli delati zdražbe. — Staročeh Mattuš je pa na shodu v Nimburgu naglašal, da mora biti narodna jednakopravnost jedna glavnih točk češkega programa. Čehi morajo delati na to, da se vsem narodom slovanskim dovoli svoboden razvoj. On je pa tudi proti temu, da bi kak